

Litt historie om Ausel krets og livet der for vel 100 år siden

Først litt om Ausel skole ,som fortsatt står her.

Den ble bygget ca. 1890, og da var det uten den Nordre skolestua.

Byggingen ble bestemt på et møte av kretsens folk, som ble holdt på Midtbø den 5. mai 1881

Det var da delte meninger om det skulle bygges 1 eller 2 skolehus.

Det ble der bestemt å bygge ett skolehus, som skulle plasseres i Myhren, som var det mest sentrale sted i kretsen.

Skolehuset skulle ha en lengde av 32 fot, iberegnet en 8 fot bred sval, bredde 20 fot og høyde 9 fot. Kostnad ca 1800 kr. Finansieringen synes litt uklar idet det manglet papirer for dette tidspunkt (Aust - Agder arkivet) men Tjøstel Øvernes må ha forskuttert det meste, idet det var han som fikk garantien fra Amtet (fylket) og det var også han kretsen betalte renter til.

Den første eksamen ble holdt i dette skolehuset i 1891.

Iflg. Judit Grendsen, het denne kretsen Kapernaum krets fra 1885 til ca. 1891.

Ellers var det Ausel krets (Ousel) Og lengre ut på 1900 tallet, var det Nes- Ausel krets, og da særlig i forbindelse med kvinneforening, menighetspleie m.m.

Så lenge det var omgangsskole og fram til 1893- 1894, var det felles skolekrets med Lindland, noen ganger benevnt som Hegland . Da var disse gårdene under Vegårshei (Østre Råbygdelaget / Robyggelaget)

Det som tilhørte Ausel krets var : fra Stornesbrua til og med Nestunet med Alfsen , Nes , Tolleshaug , Peder Thorbjørnsens fam. Halvorsen , Samuelsen.

og fra Stornesbrua og til Heimnes, Staursbo, Rosland, Øvernes, Stebekk og vidre Heiplassene.

Så var det fra Stormo og til nåværende Vegårshei grense.

I 1883 var det 45 elever i skolen, og der var navn fra : Sætane, Kvernvollen, Smørbekk, Grasåsen, Østebø, Midtbø, Ausel, Storemyr, Vågsmyr, Nøkkelåsen, Grandalen, Hasseldalen, Kjøkletjenn (en liten periode kallt Løvda) Bunes, Vassend, Ausel eiet, Neseiet, Nes, Øvernes, Rosland, m.m.

I første halvår 1877 holdt omgangsskolen til hos :

Ellef Torjesen, Midtbø 2 uker

Anders Kristensen , Ausel 1 uke

Tengel Ellefsen Østebø 1 uke.

Tjøstel Jensen Øvernes. 1 uke

Gunder K. Øvernes 1 uke.

Det var 12 ukers skole i året.

Det var ikke så lange skoletida, men enkelte elever hadde ikke tid til så pass en gang, far fortalte : læreren kunne spørre , hvorfor var du ikke på skolen i går ?

Nei mamma sa at jeg måtte være heime, Da brukte læreren å si : Du skulle være på skolen skulle du, og ferdig med det.

I Ausel krets ble kostholdet for omgangsskolen benevnt (in Natura. iflg. Holtsboka) i andre kretser i bygda var det en sum penger,

Kosten som elevene fikk skulle bestå av :

Frokost : Smør brød og sur melk.

Middag : Stekt flesk, brød og sur melk.

Mellommat kl. 4: Smør og brød.

Aftensmat : Byggmelsgrøt og sur melk.

Til omgangsskolen hørte et skoleskrin, og det skulle inneholde (i 1870)
Pontoppidans forklaring.
Feragens Regnebok.
Feragens håndsskriftsbok.
Salmodikon (et strengeinstrument)
Læsebok for folkeskolen og folkehjemmet.
Jensens læsebok

Noen utdrag av skolens regnskap 1892.

Lars Jansen, istandsatt 2 kart	2,00 kr.
Jon Olsen Bunæs, arbeid veggtafle	6,00 "
Ole Nøkkellåsen, oppsatt komfyr og feiet	3,50 "
Renter til Tjøstel Øvernes	11,25 "
Ellef Midtbø 4 favner ved	32,00 "
Ole Nøkkellåsen, skåret opp ved	1,30 "
2 gryter	4,00 "
Margrethe Stormo, skurt skolen 9 ganger a` 0,80	7,20 "
Termometer	0,30 "

Hvem bodde i kretsen, eller hvor mange ?

Her kan jeg bare ta for meg de som bodde på gårdsnummer 47, altså den opprinnelige gården Ausel, på 5320 da.

Iflg. folketellingen for 1865 bodde det 88 personer -17 husstander - 5,2 i hver

I 1885 bodde det 87 personer i 18 husstander - 4,8 i hver husstand.

I 1900 bodde det 136 personer her 24 husstander - og 5,7 i hver.

Hva levde de av ? en kan mest si poteter, for i 1885 ble det satt i overkant av 40 tønner poteter på disse 18 plassene.

Iflg. samme folketellingen hadde de det året 8 hester, 27 storfe , 22 sauer , og 1 gris (tellingen var 31 / 12 og da var så å si alle grisene slaktet)

Av yrker var det oppført : Gårdbrukere , Husmend med jord , Kjørere, Skovhugger, Grubearbeider, Snekker, Skomaker, Traugmaker, Blikkenslager, Smed, Maler, Syerske, Spinderske, Veverske, Husholderske, Indesitter (lever av formuen)
Flere med "Arbeid på Verket " eller " underholdes helt av Verket" (pensjon ?)

De aller fleste husstander hadde altså jord og dyr, på husmannsplasser iflg. husmannsseddel som var blitt opprettet i 1850 åra, de hadde alle sammen rettigheter, og noen hadde plikter, enten i form av arbeid eller kontanter og da i størrelsesorden ca.kr. 3,00 pr år.

En god del av de som bodde her synes ikke å være særlig redde for å være seg selv, vi kan vel kalle dem personligheter eller originaler. Jeg tror nok slike mennesker var med å skape avveksling og sette farge på tilværelsen i et ellers strevsomt og tungt liv, med tildels vansker for å få endene til å møtes økonomisk.

En av de mest fargerike personene som levde her, var vel Jan Eika, og han var kjent i mange prestegjeld, som det den gang het, og han var også velkommen der han besøkte de fleste gårder, og der satte de pris på hans fortellerevne i form av en fleskebit eller annet godt. Jan var født i Eiken i Vest-Agder i1856. Derifra kom han sammen med sin mor Anne og sin Bror Anton. De bosatte seg i et lite hus i Heia opp fra Ausel skole. Seinere bygde / kjøpte Jan hus i Auselheia og der kjøpte hans mor

seg inn. og flytta sannsynligvis dit. Jan gifta seg med Gunnhild Marie Larsdatter født i 1857. De hadde 8 barn? deriblant Lars (Jansen) Martin Lauvland. og Klara, kona til Ludvik Karlsen

Jan var blikkenslager, og han reklamerte jo for sine produkter:, med mine kopperkjeler får du dobbelt så sterk kaffe med bare halve kaffen sa han.

Han hadde noen strabasiose turer ifølge ham selv, en gang han var ute og gikk, da var det så kaldt at jeg synes riktig mon i å holde hendene opp mot månen sa han.

Helga Værland fortalte meg at engang kom nabokona , Anne Berget, bort til Værland og fortalte at hun hadde funnet en 5 kroner i veien der. Ja det trur jeg må være Jan Eikas sa helga for jeg kjøpte en kobberkjele av ham for 5 kroner.

Helga tok 5 kroneren med og la den inn til ham hos Erik Samuelsen på Nes.

Neste gang Jan kom til Værland, sa han at han ville bare takke for 5 kroneren, for det var nok hans. Ja men det var ikke meg som fandt den sa Helga, det var Anne Berget. Ja jeg vet det mor, sa Jan, og henne har jeg velsignet så hun kan reise å dag som helst.

Også her i kretsen var folk med da Norges Bank ble stiftet i 1816.

Det var Risland Tinglag som fordelte innskudda for Østre Råbygdelaget (Vegårshei) 2900 Spesiedaler i sølv.

Østebø	Ole Gjermundsen	2 spd. (Kvernvollen)
"	Tengel Ellefsen	12 " (Gården)
"	Knud Ellefsen	2 " (Gården)
Midtbø	Ellef Taraldsen	12 "
Ausel	Ole Kristensen	12 "
"	Anne Olsdatter	11 " (Enken)

Kvinneforening / Misjonsforening, Har det vært her i kretsen, iallefall fra 1887,for da står det i Regnskapsbok for Strengereid Hedningemisjonsforening (senere Holt Misjonsforening) " Innbetalt fra Ausel Kvinneforening v/ Lars J. Smørбек kr. 10,-Helt fram til 1900 var det Lars J. Smørбек som var kasserer, men enkelte år stod det Midtbø Kvinneforening, kanskje etter der årsmøtet ble holdt når pengene skulle sendes.

Kasserere etter Lars Smørбек var Knut Alfsen, Ole Stebekk, Emma Rosland i mange år

I Holt frivillige fattigpleie, senere Menighetspleie, hadde Ausel krets avdeling/ kontaktperson, og denne kretsen så ut til å være av de mest aktive i bygda ifølge innsamlede penger til utdeling igjen blant de trengende.

Så sent som i 1967, da behovet hadde forandret seg ble pengene fra kretsene betalt inn til hovedforeningen, og da sendte Ausel krets 3359.- kr.

En egen avdeling i menighetspleien var Vestre Holt Potetmagasin. Dette var for å gi hjelp til dem som i vinterens løp hadde vært nødt til å spise sine settepoteter, eller det hendte vel at de frøs.

" I et møte på Meierisalen, den 21 marts kl. 10 formiddag i 1909 var

Sak 1 : Skrivelse om at det overdrages fattigpleien kr. 50- til uddeling fra potetmagasinet, Frøpoteter til Trengende.

Enkelte fandt at kr. 50 var lidet på så mange, men noget er bedre enn intet, og flere renter av magasinets kapital hadde man ikke.

Der samtaledes om enten at fordelingen skulle foregå ligeliden, eller en komite inden fellesskabet skulle vælges: der fikk i oppdrag at uddele efter den lokale trang Der afstemtes alternativt: der bestemtes, at fordelingen af de tilbudte kr. 50- fordeles ligeligt på de forskjellige Kretse inden fattigpleien. (4,50 pr. krets)

Underskrevet av O. C. Bærøe , prest.

Det var sag ved Vassenddammen ved århundreskifte, og min far, Torkel Ausel, fortalte at det var en Tellef Saumyra som dreiv den ei tid.

Han kom til far en gang og sa at nå må du se å få stoppet bygginga til " Kråka " for nå rekker ikke jeg å skjære stort mer om dagen enn det " kråka " stjeler om natta. Det var rart sa far, for når jeg kjører der så setter jeg stubbsleden med pigghammer og fullt opp med kjørenåler rett utenfor hytta hans, og ingenting forsvinner. Nei sa Tellef, kunne han få stjålet noe å hengt på så hadde han nok gjort det.

Jeg nevnte " Kråka " og han het egentlig Ole Olsen og var født i 1864, og døde i 1930 åra Tilnavnet fikk han visstnok av at han hadde en bråkende, flaksende måte å være på, og noen var redde for ham.

Han, moren Ingerid og broren Johan eller Haltejohan som han ble kallt, bodde i et lite hus der Ingolf Lindals hus nå står, men Ola bygde etter hvert på flere steder, som etter hvert fikk navnet Kråketomta, og de er det flere av her omkring. Han bodde visst enkelte ganger bare under steinhellere, men det var kanskje når øvrigheten ville ha tak i ham.

Tellef Saumyra fortalte også til far at det skulle være begravelse fra det huset hvor Alma og Andreas Fredriksen bodde sist, og vassendsaga lå jo slik til at han kunne se like opp til det huset, og Tellef var nok litt interessert i å følge med på det som foregikk der oppe. Han syntes tydelig han hørte at de sang Holtsvisa " Eg reiste i fra Songe da sola gikk ned " Dette synes han var noe uvanlig, og da han hørte ei veldig banking og hamring der oppe, sprang han opp dit

Da holdt de på å brette bort dørkarmen, for kista var for stor til å komme igjennom, og ei heimarbeid kiste hvor lokket var spikret på, var nok ikke enkel å gjøre smalere. Idet Tellef kom inntil der hørte han den ene rope " Ja ut skal fanten om så heile fillehytta skal rives "

På Vågsmyr var det ved århundreskiftet 2 bebodde plasser, det ene huset står der jo ennå godt vedlikeholdt, og eies av familien Vågsmyr. Der var det Guttorm Vågsmyr eller Guttorm Olsen Bakkeli, og kona Gunvor (Gumborg) som bodde med sine barn. De har jo flere etterkommere som bærer navnet Vågsmyr.

I likhet med etterkommerne var visst også de to veldig musikalske.

De spillte og sang på kristne møter, og engang de deltok på et møte hos Alv Nes (bestefar til nåværende Alf Nes) sang de en sang hvor det stod noe om bryllup i sangen, der stoppa hun Guttorm og sa at " du drar det for langt på bryllup, Guttorm " Han tengte seg om litt, men så sa han: Der drar jeg det så langt jeg vil.

Han var også kjendt for å ha gode råd å gi når det gjaldt sykdommer eller skader. Trygve Thorbjørnsen fortalte at han en gang hadde skadefrosset noen tær, og når våren og sommeren kom så klødde dette så fælt, og en gang de satt noen stykker og prata på " Nestrammen " det var den nederste trammen på Samuelsens hus, så

kom Guttorm gående. Trygve spurte om han hadde et råd mot skadefrost. Bruk oris og gni det med sa Guttorm. Ja men jeg kan jo ikke finne oris nå sa Trygve. Du kan vel ikke skadefryse nå om sommeren din tosk, var svaret.

I det andre huset på Vågsmyr, som forresten brant ned noe etter århundreskiftet, bodde Johan Fredrik Larsen, (Gamlefredrik) Han var født i 1862 i Sannikedal. Kona, Anne Marie Johansdatter var fra Herre i Telemark. Blant deres mange barn, var Lars Fredriksen, han var jo en kjent knivmaker, og også blikkenslager og urmaker. Etter at huset brant, bygde de og flytta til Fjellet i Vassenden. Like ovenfor Fjellet bodde Andreas med familie.